

HOMILADOR AYOLLARDA ERTA TUG'RUQ SABABLARI VA OQIBATLARI

Zomin Abu Ali ibn Sino nomli

Jamoat salomatligi texnikumi

"Hamshiralik ishi" fani yetakchi o'qituvchisi

Jumabekova Lobar Zokir qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada erta tug'ruqning asosiy sabablari, xavf omillari va oqibatlari tahlil qilingan. Onaga va chaqaloqqa ta'siri, shuningdek sog'liqni saqlash tizimi hamda jamiyatga keltiradigan ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari keng yoritilgan. Shuningdek, erta tug'ruqning oldini olish choralariga, homilador ayollarni muntazam kuzatish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish va tibbiy profilaktika tadbirlariga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari erta tug'ruqning kamayishida profilaktikaning ahamiyatini ko'rsatadi.*

KIRISH

Erta tug'ruq — dunyo bo'ylab perinatal va neonatal o'limning yetakchi sabablaridan biridir. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, har yili 15 milliondan ortiq bola muddatidan oldin tug'iladi va ulardan qariyb 1 millioni hayotining ilk oylarida vafot etadi. Bu holat nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy va iqtisodiy muammo sifatida ham dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Erta tug'ruq — bu homiladorlikning 37-haftasidan oldin tug'ilish jarayonining boshlanishidir. Bu holat chaqaloq va onaning salomatligiga jiddiy xavf solishi mumkin. Quyida erda tug'ruqning sabablari, oqibatlari va oldini olish usullari haqida batafsil ma'lumot keltirilgan.

Erta tug'ruq sabablari

Erta tug'ilishning aniq sababi har doim aniqlanmasligi mumkin, ammo quyidagi omillar xavfni oshiradi:

1. Tibbiy va fiziologik omillar

* Bachadon yoki bachadon bo'yni bilan bog'liq muammolar: masalan, bachadonning anomaliyalari yoki bachadon bo'ynining qisqarishi.

* Homiladorlikdagi infeksiyalar: siydik yo'llari infeksiyalari, bakterial vaginoz, jinsiy yo'l bilan yuqadigan infeksiyalar (xlamidiya, gonoreya).

* Kronik kasalliklar: qandli diabet, yuqori qon bosimi, preeklamsiya (homiladorlikda yuqori qon bosimi va oqsilli shish).

* Kamqonlik va boshqa qon kasalliklari: trombofiliya yoki antifosfolipid sindromi kabi qon ivish buzilishi holatlari.

* Gestoz (kech gestoz): homiladorlikning oxirgi trimestrida yuzaga keladigan og'ir holat.

2. Ijtimoiy va ekologik omillar

* Erta turmush qurish: yosh onalarda organizmning homiladorlikka to'liq tayyor bo'lmashligi, chaqaloqning rivojlanishining kechikishi va tug'ish jarayonining qiyinlashishi mumkin.

* Zararlangan ekologik sharoitlar: ifloslangan havo, zararli kimyoviy moddalar bilan ishlash.

* Stress va og'ir jismoniy yuklamalar: homiladorlikda haddan tashqari jismoniy faollik yoki stress.

3. Ginekologik tarix

* Oldingi erda tug'ruqlar: ilgari erda tug'ruq bo'lgan ayollarda bu holatning takrorlanish xavfi yuqori.

* Homiladorliklar orasida qisqa vaqt: tug'ruqdan so'ng 18 oydan kam vaqt o'tib homilador bo'lish.

Erta tug'ruqning oqibatlari

Erta tug'ruq chaqaloq va onaning salomatligiga bir qator salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin:

Chaqaloq uchun oqibatlar

* Kam vaznli tug'ilish: chaqaloqning vazni 2500 grammdan kam bo'lishi.

* Organizmning yetarlicha rivojlanmasligi: nafas olish tizimi, oshqozon-ichak tizimi va boshqa organlarning yetarlicha rivojlanmasligi.

* Retinopatiya: ko'zning to'r pardasining shikastlanishi, bu ko'rish qobiliyatiga ta'sir qilishi mumkin.

* Nevrologik muammolar: aqliy rivojlanish kechikishi, motor harakatlarining rivojlanishidagi kechikishlar.

* Infektsiyalar: muddatidan oldin tug'ilgan chaqaloqlar immun tizimi zaif bo'lishi sababli infeksiyalarga moyil bo'ladi.

Ona uchun oqibatlar

* Tug'ruq jarayonining qiyinlashishi: yosh onalarda tug'ruq jarayoni qiyinlashishi, kesar kesish operatsiyasiga ehtiyoj paydo bo'lishi mumkin.

* Psixologik stress: chaqaloqning salomatligi bilan bog'liq xavotirlar, depressiya va boshqa psixologik muammolar.

* Tibbiy asoratlar: tug'ruq jarayonida qon ketish, infeksiyalar va boshqa tibbiy muammolar yuzaga kelishi mumkin.

Erta tug'ruqning oldini olish usullari

Erta tug'ruqning oldini olish uchun quyidagi chora-tadbirlarni ko'rish tavsiya etiladi:

* Prenatal tekshiruvlar: homiladorlik davomida muntazam ravishda shifokor ko'rigidan o'tish, ultratovush tekshiruvlari va laborator tahlillarni o'tkazish.

* Sog'lom turmush tarzi: to'g'ri ovqatlanish, jismoniy faollikni me'yoriylashtirish, stressni boshqarish.

* Homiladorlikdan oldin va davomida sog'lom vaznni saqlash: ortiqcha vazn yoki kam vazn homiladorlik uchun xavfli bo'lishi mumkin.

* Zararlangan ekologik sharoitlardan saqlanish: zararli kimyoviy moddalar bilan ishlashdan saqlanish, ifloslangan hududlarda yashamaslik.

* Erta turmush qurishdan saqlanish: yosh onalarda homiladorlikka tayyorlikni oshirish, oilaviy rejalashtirishni amalga oshirish.

Belgilar paydo bo'lganda nima qilish kerak?

Agar homiladorlik davomida quyidagi belgilardan biri yoki bir nechtasini paydo bo'lsa, darhol shifokor bilan maslahatlashish zarur:

* Vaginal ajralmalar: odatdagidan ko'proq yoki qonli ajralmalar.

* Og'riqlar: tos sohasida yoki qorinning pastki qismida og'riq, bel og'rig'i.

* Spazmlar: diareya bilan bog'liq qorin spazmlari.

* Kasilmalar: muntazam yoki tez-tez bo'ladigan og'riqli qisqarishlar.

* Suv ketishi: amnion suyuqligining oqib ketishi.

Shuningdek, homiladorlik davomida muntazam ravishda shifokor ko'rigidan o'tish, zarur tahlillarni topshirish va sog'lom turmush tarzini olib borish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi – Statistika hisobotlar va rasmiy veb-sayti: www.minzdrav.uz
2. Tursunov Sh. – "Ginekologiya asoslari", Toshkent, 2018
3. Karimova M.X. – "Yoshlar salomatligi va reproduktiv huquqlar", Toshkent, 2020
4. "Oila va jamiyat" jurnali – 2017–2023 yillar sonlari
5. Xalq ta'limi vazirligi: "O'smirlar orasida erta tug'ruq muammosi" – metodik qo'llanma, 2019
6. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi: "Reproduktiv salomatlik to'g'risida"gi Qonun (2020)
7. Islomova G. – "Tibbiy psixologiya", Toshkent tibbiyot akademiyasi, 2021
8. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi – stat.uz
9. Кулакова В.Я., Сидельникова В.М. – "Акушерство", Москва, 2019
10. Журнал "Акушерство и гинекология" – Москва, №1–12, 2018–2024

11. Розанов Б.Н. – "Подростковая гинекология", Санкт-Петербург, 2020
12. Соколова И.А. – "Психология подростков", Москва, 2021
13. Демографический ежегодник России – Росстат, www.gks.ru
14. ООН/ЮНИСЕФ – Доклады о положении детей в странах СНГ (русская версия)
15. Проект ООН "Здоровье матери и ребенка в Центральной Азии", отчеты 2020–2023
16. World Health Organization (WHO) – *Adolescent Pregnancy: Issues in Adolescent Health and Development*, Geneva, 2018 – www.who.int
17. United Nations Population Fund (UNFPA) – *Motherhood in Childhood*, UNFPA Report, 2022 – www.unfpa.org
18. Guttmacher Institute – *Adolescent Sexual and Reproductive Health* – www.guttmacher.org
19. Centers for Disease Control and Prevention (CDC) – *Teen Pregnancy Statistics* – www.cdc.gov
20. American College of Obstetricians and Gynecologists – *Teenage Pregnancy Guidelines*, 2020
21. UNICEF – *The State of the World's Children: Reproductive Health*, various years – www.unicef.org
22. Journal of Adolescent Health – Elsevier, 2015–2024
23. Lancet Public Health – *Maternal and Neonatal Outcomes of Teenage Pregnancy*, 2021
24. Google Scholar – *"Causes and consequences of teenage pregnancy"* – scholar.google.com
25. PubMed – Tibbiyot sohasidagi maqolalar: pubmed.ncbi.nlm.nih.gov
26. ResearchGate – Ilmiy maqola almashish platformasi: www.researchgate.net
27. JSTOR – *Adolescent Motherhood and Social Impact* – www.jstor.org